

Slovenska Gospodinja

Izhaja vsako 1. soboto v mesecu kot priloga »Naš. Listu« in velja posebej prejemana na leto 3 K.

Leto II.

V Ljubljani, 6. prosinca 1906.

Št. 1.

Uredništvo »Slovenske Gospodinje« je v Ljubljani, Mestni trg št. 17. ▲ ▼ ▲

Ljubimo svoj jezik!

V »Splošnem slovenskem ženskem društvu v Ljubljani« predavala dne 3. dec. 1905, gospa M. pl. Trnkoczyjeva.

 dolžnostih slovenske matere bi se lahko napisale cele knjige, a jaz nameravam danes le nekoliko govoriti o dolžnostih matere v narodnostnem oziru.

Čestokrat se nam Slovencem očita in to ne brez vzroka, da smo v narodnostnem oziru silno mlačni, da daleč zaostajamo v narodni zavesti za drugimi Slovani, osobito za brati Čehi. To se je opazilo pred letom dni ob vsesokolskem zletu. Divili smo se navdušenosti bratov Čehov in obudila se nam je želja, da bi tudi naš narod prešinilo enako navdušenje in enaka gorečnost.

Kakor hitro pa zapazimo kako svojo hibo, je naša prva dolžnost, poiskati vzroke te hibe, ker le tedaj jo je mogoče odpraviti, če so nam znani vzroki.

Eden najpoglavitejših vzrokov naše mlačnosti v narodnostnem oziru je vzgoja naše dece, kateri se ne vzbuja že v zgodnji mladosti narodnostno čustvo ter se ji ne vceplja ona ljubezen in ono spoštovanje do materinega jezika, kakoršna bi bila umestna. Narod, ki ni navdahnjen z narodnim čustvom, nima bodočnosti.

Vprašamo se: kdo naj začne vzbujaati ljubezen in spoštovanje do našega jezika v nežnih otroških srcih?

Narava je materi ravno tu določila prevažno vlogo, smelo trdim, da je pravzaprav njej poverila vso prihodnost otroka, zato se v otroški duši in odgoji zrcalijo vse materine vrline, a tudi nasprotne lastnosti. Iz tega sledi, da ne ravno mala krivda zadeva nas, slovenske matere, da je naš narod tako mlačen, da nima tiste ponosne zavednosti, kakoršno opazamo drugod. Ker je pa spoznavanje samega sebe prvi pogoj do izboljšanja, hočem opozoriti na hibe in nedostatke, ki jih delajo matere pri odgoji svojih otrok in to z ozirom na narodnost.

Kal bolezn, in tako smemo brez pomisleka nazivati ta pojav, leži v nas samih, pravzaprav v naši odgoji.

Kolikor nas je sedaj mater, ki smo oblagodarjene z otroci, vzgojene smo skoraj izključno v samostanskih šolah in po privatnih institutih. Znano pa je, da so ravno samostanske šole in zavodi prava gnjezda za ponemčevanje dece. Ni se čuditi torej, da je bilo naše ženstvo do zadnjega časa prepojeno z onim tujim duhom, ki se ga je navzelo tekom 8 let od nemško navdahnjenih učiteljic, katerim je bila skoraj izključno poverjena vzgoja naših deklet in to do najnovejšega časa. Ni zadostovalo tem vzgojiteljicam, da so opuščale opozarjati mladino na krasoto našega slovenskega jezika, našle so se celó take, ki so ga naravnost zasramovale in kaznovale svoje učenke, ako so jih zalotile, da so govorile slovensko.

Ni se potemtakem čuditi, da smo se pozneje nekako sramovale med seboj občevati slovensko, in da smo hotele z blaženo nemščino dokazovati, da smo naobražene, ker do nedavnega časa se je nemščino smatralo kot merilo in dokaz naobrazbe.

Dosti krivde je pripisovati tudi našim učiteljicam ker med seboj vedno le nemškutarijo. Ni se jim čuditi, saj so bile tudi one vzgojene v samostanskih ponemčevalnicah in pozneje na tedaj popolnoma nemškem učiteljišču, ker so nemško navdahnjeni profesorji vestno skrbeli zato, da ne bi slovenska drevesa rastla v nebo. Ali ni žalostno slišati otroka, ki reče iz šole domov prišedši: »Zakaj pa naše učiteljice med seboj le nemški govore.« Boljše se ponašajo v tem oziru naši učitelji, kar se tudi pozna med narodom, kar naj dokaže sledeči slučaj. Bilo je pred 10 leti, ko sem šla z nekim učiteljem. Medpotoma naju dohiti preprost kmetič z visokimi škornji in irhastimi hlačami — pravi pravcati Gorenjec. Lepo naju je pozdravil ter rekel: »Prosim, g. učitelj, ali imate še kako knjigo za čitanje; ono, ki ste mi jo zadnjič dali, sem že prečital.« Potem je govoril še nadalje o raznih pesnikih in pisateljih, da sem se kar čudila. — Vendar pa je upati, da se v doglednem času tudi na naših dekliških šolah obrne na boljše.

Kako pa naj postopamo matere, da se nam ne bode moglo očitati, da smo zanemarile svojo dolžnost, da nismo vzgojile svoje dece v pravem narodnem duhu?

Zahtevajte Cirilovo in Zvezdno cikorijo!

V prvi vrsti bodimo same prave in navdušene narodnjakinje. Ne bodimo zanikarne in popustljive glede čistosti svojega materinega jezika; postati moramo prave šovinistke v tem oziru, kajti le na ta način bomo dosegle svoj cilj. A ravno v tej zadevi grešimo premnogokrat. Ako pridemo v prodajalno, nas že sladki »Küss' die Hand, gnädige Frau« tako omami, da se poslužujemo blažene nemščine ter občujemo s prodajalcem v tem jeziku. Zato moramo slovenske matere po prodajalnah in uradih edino v materinščini govoriti. V tem oziru so zopet moški dokaj pred nami. Nedavno sem bila v neki prodajalni, kar vstopi gospod. Prodajalka ga pozdravi nemški, a on ji ogorčen odvrne: »Že zadnjič sem rekel, da si prepovedujem pozdravljati me nemški; ako storite to še kdaj, se bom obrnil in ne prestopim nikdar več praga vaše trgovine.« — Bodimo tudi me take in kmalo bodo izginili iz naših trgovin še tisti Nemci, kar jih je in njih mesta bodo zasedli naši sinovi.

Tudi v družabnem življenju smo Slovenci nekako preuslužni, dasi je to uslužnost obsojati. Kakor hitro pride v našo družbo Nemec, ki dostikrat zna tudi slovensko, takoj mu z največjim ponosom hitimo kazat, da znamo nemški, a ne sramujemo se prezirati svojega maternega jezika.

Znano je, da slavna naša c. kr. vlada še vedno meni, da je spas države v ohranitvi nemščine, zato je importira v naše kraje v prvi vrsti nemške plemiče, potem z nemškim nacionalnim duhom navdahnjene uradnike, ki naj bodo kvas nemškega testa.

Ako bi Slovenke bile ponosne na svoj rod, kmalu bi se taki uradniki čutili neprijetno osamljene in želeli bi si sami proč odtod, vlada bi pa bila primorana nastavljati slovenske sinove, uradnike naše krvi in našega jezika!

Glavno torišče materinega delovanja pa je dom. In tu naj slovenska mati zastavi vse sile, da bode ta dom res pravi narodni dom. V prvi vrsti pazimo, da govorimo čisto slovenščino me same, kajti potem jo bode govorila tudi naša deca. Z vztrajnostjo bomo dosegle, da bodo izginili iz naše hiše: ajmoht, cukar, kofe, gvirc, betvorleger, wandtepich, peglezen, štirka, kolen, beš, župa, steinkolnar, šefla, šparherd in enako. Ako bomo v tem dosledne, hitro se bodo pogubili enaki izrazi, ki niso nič drugega, nego znaki nekdanjega našega robstva.

Ugovarjalo se bode morebiti, da posli donašajo take izraze v hišo. Nočem temu oporekati, ker je deloma resnično, a tudi to zakrivimo matere oziroma gospodinje same. Spominjam se, da je pred 2 leti gospa Jelovškova v »Mestnem domu« v svojem predavanju trdila, naj skrbimo za naobrazbo poslov. A slišala sem gospe, ki so temu oporekale, češ saj imam posla za to, da dela in da mi oskrbuje otroke. In ravno slednje je, kar govori za utemeljevanje pred-

vateljičnega predloga. Pregovor: Povej, s kom občuješ in povedal ti bom, kdo si, ima še dandanes veljavo.

Naša deca in posli so v vedni dotiki in dognano je, da otroci posebno radi posnemajo. Zatorej je tudi velike važnosti, kakšni so naši posli. Ako bomo skrbele, da izobrazimo svoje posle, storile bomo največjo uslugo sebi in svoji deci. Z vso strogostjo moramo zahtevati od poslov, da se nauče pravilnega jezika, potem ne bomo imeli vzroka pritoževati se, da posli zanesó v hišo pokvarjene nemške izraze, da se jih potem prisvojé naši otroci.

In ko bode preprosto dekle, ki je službovalo nekaj let v taki hiši, videlo, kako spoštujemo svoj jezik, začela se bo zavedati in s ponosom bode vsakemu priznala, da je Slovenka. Iz takih deklet se potem rekrutirajo izvečine žene delavskih slojev in s tem se stori mnogo dobrega v narodnostnem oziru; take matere bodo širile narodno zavest med nižjimi sloji, kjer je sedaj ni mnogo najti.

A tudi med seboj občujmo vedno le slovenski! Zakaj bi se sramovale prekrasnega materinega jezika ter se posluževale tujščine ali pa celó one slavnoznane mešanice: »Kommens um ochte« pa »zagvišno vejo« ali »Heute wer mar krača essen«. Tak jezik je pravo ubožno spričevalo slovenske zavednosti in zastonj se nam ne očita, da smo Slovenci mrzli in premalo zavedni. Kakoršna mati, taka rodbina, dokazujejo nam le premnogi žalostni izgledi.

Mnogo slovenskih dijakov, ki so bili navdušeni Slovenci, postane pozneje popolno apatičnih in njihova deca pogosto niti slovenski ne znajo. Vzeli so si za družico trde Nemke in posledica je ta, da se otroci uče le nemščine, kajti Nemke so v tem oziru bolj zavedne, nego me slovenske matere. Svetovati bi pa bilo, da seznanjamo našo deco s slovenskimi velikani že v nežni mladosti, da jim njih podobo vtisnemo v mehko otroško dušo, ker bode potem ostal trajen sled, ki se nikdar ne izgubi.

Žalibog, da se dobe slovenske matere, katerim se zdi nad vse potrebno, že v najnežnejši mladosti vtepati otrokom puhlo nemščino, kar se mi zdi docela nepotrebno, saj je vendar državna šolska oblast tako vnetá za nemščino, da imajo slovenske šole — več ur nemščine kakor slovenščine; n. pr. v IV. razredu so 4 slovenščine, a 7 ur nemščine. Prav je, da se otroci uče nemščino v šoli, a doma naj občujejo le slovenski.

Zelo velika hiba je naziranje, da morajo naši otroci dobiti odgojiteljice, ki so Francozinje ali Angležinje, da se potem otroci uče francoščino in angleščino, a nato se ne gleda, da bi znali pravilno slovenščino. Kaj pomaga, če se otroci nauče nekaj francoskih in angleških fraz, a govore tako materinščino, da se Bog smili. Taki otroci ne bodo postali nikdar zavedni Slovenci.

Zakaj bi se naša dekleta ne učila slovanskih jezikov? Ako pridejo k nam slovanski gostje, težko nam

je občevati ž njimi, ker ne znamo slovanskih jezikov; takrat nam ne pomaga ne francoščina, ne angleščina, koliko manj še nemščina!

Bodimo vselej in povsod ter v vsakem oziru in v vsaki malenkosti zavedne Slovenke, potem bodo povsod in vselej uvaževali in spoštovali nas! Če pa zaničujemo svoj materinski jezik in zaničujemo s tem svoj rod, svojo mater in svojo kri, potem pač za služujemo, da zaničujejo tudi drugi nas!

Vinska trta.

Bog je ustvaril zlahtni trs,
dal mu je cvet in dal mu je sad...
Mimo prišel je popotnik mlad,
videl na trti solzno oko:
»Kaj mi plakaš tak rane dni,
vsaka solza oko boli?«

Prišel je rožnik, in mladi mož
šel je mimo vinskega vrta:
»Takih ni na svetu rož,
kakor si ti, o vinska trta!«
Mislil in mislil je popotnik mlad:
»Zlahten cvet — dá zlahten sad!«

Pride jesen, in potnik mlad
truden priroma v vinograd,
in zaiskri mu v radosti oko:
»Glej, na rozgah grozdje sladko
kima in vabi tak ljubó...
To je dežela Kanaan,
srečen, ki tu mu sije dan!...«

Prišel je potnik v vinski hram,
sveti ga Martin povabil je sam...
Krstil je vino, dal mu imé,
dal mu pokusiti kaplje sladke!
In začuden romar strmi:
»Ne, to solza ni zemskih tal,
to je pregorka solnčna kri,
Bog ji je sveti blagoslov dal:
Zemskega pol — nebeškega pol
v zlahtni vinski kaplji leži —
zato ozdravlja človeško bôl
in nam radost nebeško deli...«

M. P. Nataša.

Odveč.

Spisal A. Smital.

Gospodinjala je na Dunaju svojemu sinu-samcu. Živela sta prav skromno. Naposled pa je zanemarila hišo. Od stropa so visele pajčevine, ubožno pohištvo je bilo zaprašeno, okna neumita.

Sedemdeset let! — Stara žena je bila in pokoja potrebna. Kuhala je tudi nadalje še skromno kosilce, drugega pa ni mogla opravljati. Zveste oči so se zvodile, da niso videle velikega nereda v hiši.

Sin je k vsemu temu molčal; nikdar jej ni ničesar očital, saj je vedel, da ne more od starke mnogo zahtevati. V srcu pa se je hudo jezil. Že čestokrat je hotel zaropotati nad svojo materjo, a ko je pogledal njeno snežnobelo glavo, ozke rame ter oslabele roke, se mu je zasmilila, in molčal je. Vedel je pač, da je možno gospodinjstvo izboljšati le na škodo stare žene. Povedati bi jej moral bridko resnico, ugrabiti jej počitek, a za vse to ni imel dovolj moči.

Mati je nad vse rada čitala časnike. Čestokrat je sedela uro za uro z listom v roki nepremično, le včasih si je popravila rožena očala.

»Ali si tudi ti čital ono?« je vprašala včasi dobivoljnega sina. A odgovora ni dobila, in tedaj je spoznala svoj žalostni položaj.

Poleti je bila rada na prostem. Oblekla se je v boljše obleko ter je šla k Dunavu, kjer je trgala cvetlice. Potem je sedela prav sama na obrežju ter zrla v kipeče valove. Videla je divje race in gosi ter pribe. Zvečer je hotela s svojim sinom o njih govoriti, rada bi ga čula, toda molčal je neprestano. Govoriti bi bil imel pač kaj drugega, ne pa o divjih goseh in pribah.

Nekoč pa jo je v divji jezi jecljaje vprašal, ali se ne bi hotela preseliti k svojemu oženjenemu sinu.

Mamica je prestrašena kriknila: »Ali bi ti res dopustil to?«

»Kaj dopustil?«

»Ljubi sin, ne morem ti povedati, kako se bojim njegovih otrok... Oh, nikar ne pripuščaj, da bi me dobili v svojo oblast. Malo dekle — dasi je sedaj staro komaj pet let — me je pitalo s psovskami; in triletni deček! — Sedaj se je število zopet pomnožilo za eno glavo. Kaj ti prihaja na misel, otrok moj! Najmlajše bi morala pestovati ves dan, a sem vendar že stara in moje prsi so slabotne... In otroci so me suvali; nobena žival ni trpela toliko. Hoteli so, da jim pojem, a ko sem se utrudila, tedaj so tekli k njej ter vpili: »Mama, mama, stara je zopet lena, in tepla nas je!«... Samo tega mi ne stori, sin moj! Ti si sicer tudi hud, a kaj je vse to v primeri z onim življenjem! Bog nebeški me obvari tega!«

Mamica je govorila z zvonkim glasom, skoraj smehlajoča se, brez vsakega ganjenja, v brezsolznem obupu.

Najboljša je Zvezdna in Cirilova cikorija!

Nekako leto pozneje pa je vendarle morala iti. Neoženjeni sin je odpovedal stanovanje ter šel po svetu, naj se zgodi kar hoče...

A kaj je storila mamica?

Povezala je svoje stvari v sveženj ter stopicala proti kolodvoru z bridkim nasmehljajem na velem, suhem obrazu. Srečala je sosedo in odgovorila jej je odkritosrčno, da potuje k svojemu sinu. Dunaja ne bode videla več. Soseka jej je v slovo podala roko. Tedaj pa je bilo po mamici; bridko je zajokala...

»Koliko velja škatljica?« je vprašala na kolodvoru ženo, ki je prodajala slaščice.

»Deset krajcarjev.«

»Toliko? Ali je ne morete dati ceneje? Potrebujem namreč tri za otroke.«

In kupila je tri škatljice slaščic, da ne bi prišla praznih rok... Vožnja ni trajala dolgo. Dve uri pozneje je dospela mamica na cilj svojega potovanja. Vročica jo je spreletavala. Lica so jej žarela; videti je bila mlajša. Na poti proti svojemu novemu domu je posilila svoj obraz v prijazne gube.

Smehljaje je potrkala.

Sinaha jo je najprej premerila od nog do glave, potem je dejala z zategnjenim glasom: »Joj, babica, otroci, babica je tu!«

»Vedela sem, da potrebuješ pestunje«, je lagala mamica, mahajoča v zadregi z rokami: »Odvzamem ti breme, daj sem otroka!«

»Ah, prosim vas, babica«, se je branila sinaha, »koliko mi pač morete pomagati! Žalostno bi bilo, če bi ne imela druge pomoči kakor vašo! — A zaradi tega naj ne bo med nama sovraštva! Saj vem, da ne morete več; silila vas ne bom, Bog obvari!«

»O, krepkejša sem še nego marsikatera mlada!« je zaklicala mamica. »Nekaj moram vendar delati, čemu bi pa bila tu?«

Začela je izlagati svoje stvari ter deliti med otroke škatljice.

»Berta, Karol! Ne drznita se!« je opominjala sinaha grozeče svoje otroke. »Nikakih slaščic ne potrebujeta. Rečem vama, ne drznita se!«

Otroci so se boječe umaknili; mamica pa je smrtno prebledela.

»Kupila sem jih vendar za otroke«, je dejala.

»To je vseeno; bilo je popolnoma nepotrebno. Čemu zapravljate po nepotrebem denar?«

»Sedaj je kupljeno. Torej — otroci!«

»Ne, ne pustim!« je vztrajala sinaha.

Mamica je zopet vedela, pri čem da je.

»Najbolje je, da takoj zopet spravim svoje stvari. O da, to lahko storim! To lahko storim!«

Drhtela je po vsem životu, tresočih se usten je vezala iznova svoj sveženj.

»Prosim vas, mati!... Kam pa hočete?« je vprašala apatično sinaha. »Ali ne veste, da ne trpim take prevzetnosti?«

»Torej ti... ti misliš, da nimam nikamor več iti?«

»Gotovo ne! Sicer ne bi bili prišli semkaj. Vendar pustiva to, nihče vas ne poudi odtod.«

»Pomagaj mi oprtati sveženj«, je odgovorila mamica. Pomagaj mi vendar! Ne šalim se.«

Tedaj pa se je sinaha surovo zakrohotala. Prišel je tudi njen mož ter videl vse to. Tudi on se je smejal tej »brezmiselni prevzetnosti«.

Mamica pa je šla na dvorišče, naslonila se je na steber ter plakala in plakala...

Rože so cvetele v vrtih...

Rože so cvetele v vrtih
tisti čas,
ko na prsih mi slonel je
tvoj obraz.

Rože so cvetele v vrtih
tisti čas,
ko na prsih mi slonel je
tvoj obraz.

Tam na daljnem horizontu
jasen svit
in veselje, kamor segel
nam je vid.

A ko ti v neznano daljo
si odšla,
na vrtove sreče pala
je temà...

F. Studenko.

Naše ženstvo in splošna volilna pravica.

Vse ozračje je danes polno krika in vika po splošni in enaki volilni pravici. Gospod, kmet, delavec — vsi se potezajo zanjo, vsakdo upa na podlagi nove volilne reforme rešitve iz svojega tesnega položaja. Povsod je zavrelo po Avstriji, ne samo na severu ali jugu, ampak na vseh štirih straneh; in to novo gibanje je tako, da se ne bo dalo tako hitro spraviti z dnevnega reda. En del civiliziranega občinstva pa se ni dovolj energično ganil o priliki te velike prekucije in to je bilo ženstvo; ne samo slovensko, ampak sploh avstrijsko ženstvo.

Res so bili veliki shodi žensk vseh slojev na Dunaju, v Budimpešti in še v nekaterih večjih avstr. mestih, kjer so se potezale ženske in tudi moški za volilno pravico ženstva*), vobče pa je lahko reči, da vsaj naše ženske pač zaslužujejo preziranj, saj se ne

* Glej zadaj notico »Ženske in splošna volilna pravica«. Opomba ured.

ganejo in se same prav malo brigajo za svoje koristi in pravice.

Dr. Winternitz je napisal o tem vprašanju v novi reviji »Der Weg« št. 10 (2. decembra 1905) precej zanimivo razpravo, na katero se naslanjam tudi jaz. V javnosti se razun v ženskih listih o tem seveda ni še dosti pisalo; edini list, ki se je pečal s to točko, je »Österr. Rundschau«, kjer je (v V. zv. sn. 53.) spregovoril Theodor Eglaner pod zaglavjem: »Das Problem einer gerechten Wahlreform« tudi o ženski volilni pravici, češ, tega se itak ne bomo mogli dolgo braniti. Drugod se je do sedaj molčalo.

Vsiljuje se nam vprašanje, ali je to, kar se zahteva pod imenom splošna volilna pravica, res tudi splošna. Dr. Winternitz odgovarja: ne. In sicer zato ne, ker je po tej volilni reformi žena še vedno izključena od vsakega političnega delovanja. Sicer pa so ženske same krive, da je tako. Pri nas je še vse v povojih in ostane menda še dolgo tako, ker naša povprečna ženska nima smisla za drugo kot za dom, obleke in dnevne novice. A tudi drugod, kjer imajo boljše organizirane zveze in društva, bi bile ženske že lahko kaj več storile. Začeti je treba povsod, tako tudi tu. Voditeljice ženskih krogov bi morale uvideti, da jim marsikaj sedaj ni mogoče doseči, ker nimajo pri zakonodaji nikake besede, ker ne pridejo v poštev. Brez političnih pravic ne gre nikjer in te mora ženstvo prej imeti kot zahteva kaj drugega, kar sloni ravno na teh pravicah. To velja za druge narode in to velja tudi za — nas.

Koliko je zahtev, koliko naprav, ki jih hočejo doseči ženske, a vse gre dostikrat pod nič. Glede zakona stavijo ženske svoje zahteve, glede služb, glede šole; prostitucijo hočejo odpraviti, a kako vse to, če ne pridejo nikjer do besede, če nimajo nikakega vpliva pri zakonodaji. Prvo so tedaj politične pravice in na podlagi teh, na podlagi moči svojih zastopnic bo mogoče ženski delovati uspešno tudi na kulturnem polju.

Kakor smo videli, je tedaj dosega političnih pravic za vse izobraženo ženstvo skoraj bi rekel nekaj naravnega, samoobsebi razumljivega. In če se ženski kratijo te pravice, tedaj se jo stavi v isto vrsto z analfabeti in bebci, v isto vrsto s tujci in nedržavljeni. Skoraj sramotno je to kričanje po splošni volilni pravici, piše Winternitz, to vendar ni res splošna, ampak le moškim pristojujoča pravica. A tudi ženstvo samo je dokaj zamudilo, ker ni stopilo v vrsto in zahtevalo tega kakor moški. Vse se je dvignilo, vse je vrelo, le ženstvo ni storilo do polpreteklega časa koraka, ne drugod, še manj pa pri nas na Slovenskem. Po vsej Avstraliji imajo ženske aktivno in pasivno volilno pravico, t. j. smejo voliti in tudi voljene biti in tudi v Ameriki je mnogo držav, kjer ima ženska vse politične pravice.

Leopold Katscher je napisal študijo o rezultatih, ki so se pokazali v onih državah, v katerih imajo

ženske volilno pravico. V severni Ameriki v državah Wyoming, Utah, Colorado in Idaho imajo ženske že dolgo pravico voliti in voljene biti; v mnogih drugih pa dobe prav v kratkem volilno pravico. Seveda se imajo tudi Američanke boriti proti raznim predsodkom in zaprekam, zato se je obrnila voditeljica ženskega gibanja ga. M. B. na gubernatorje onih držav, kjer imajo ženske že več let volilno pravico, z vprašanjem, ali je ta volilna pravica dotičnim državam koristila ali škodovala. Odgovori vseh gubernatorjev so bili za ženske jako ugodni. Vsi so javili, da niso ostale žene njihovih držav le istotako dobre matere in soproge, kakor prej, nego se je pokazal od tega časa celo znaten napredek. Ženstvo se briga mnogo več za dom, ker se bolj zaveda svojih dolžnosti in svojih zmožnosti. Število zakonov se je v tem času pomnožilo in število razporok zmanjšalo.

V državi Wyoming so ženske onemogočile, da bi bil voljen kamorkoli človek, ki je moralno omadeževan... V državi Idaho so dosegle ženske s svojo volilno pravico ustanovitev državne umetniške galerije, vpeljavajo otroških zabavišč na javnih šolah i. dr. Razun tega so postale vsled posredovanja žensk politične stranke v Idaho opreznejše, a hkratu rigoroznejše v postavljanju kandidatov. Moralni nivo zastopništva se je povsod dvignil, značaj se povsod višje ceni. Sploh se povsod opaža, da se je na vseh črtah javnega in društvenega življenja pokazal znaten odgojen vpliv.

V državi Colorado je rodila volilna pravica žensk »najlepše sadove«. Moški povsod prav tako radi glasujejo za ženske kakor za moške.

Take so izkušnje posameznih gubernatorjev!

Gospa Ellis Meredith, glasovita ameriška časnikarica, pravi, da so v Coloradu vporabile ženske svojo volilno pravico poglavitno v to, da se zboljša odgoja otrok, zlasti siromašnih. — Lady Holder, predsednica avstralske ženske zveze piše, da je volilna pravica na ženstvo izredno dobrodejno vplivala na vse občinstvo. Ženske so se začele bolj zanimati za javno življenje ter za socialna in politična vprašanja, a politiki zopet posvečajo večjo pozornost hišnim, socialnim zadevam.

Tako je torej drugod. Prosvitljena, na vrhuncu kulture stoječa Evropa pa vršča ženske med nerazsodna, nesamostojna bitja. To je neka pega, nekov madež, ki ga je treba oprati. Oni, ki zahtevajo splošno volilno pravico in oni, ki jo bodo dovolili, naj gledajo, da bo res splošna in ženstvo naše naj se združi in naj zahteva, kar mu gre, naj zahteva svojih pravic. Dvignimo se, pokažimo, da tudi slovensko ženstvo razumeva svojo nalogo, da tudi ono stopa z duhom časa za — svobodo in napredkom!

J. B. + G.

Zahtevajte Cirilovo in Zvezdno cikorijo!

Zimski motiv.

Srebrnoprsta noč hiti
in d mantno roso seje
in v tiho mojo sobico
njen dih skrivnostno veje.

O, to je star tovariš moj
in on in mir vesoljni
vasuje v mraku poznih ur
pri moji duši bolni.

Vlado Vesnin.

Žalostni materi.

Novo leto. Cerkev  alostne Matere božje je bila natlačena prazničnega ljudstva. Sonorni glas domačega župnika, postavnega, lepega gospoda, je odmeval krepko do zadnjega kotika.

Svetlo zimsko solnce je sijalo veselo skozi visoka okna. Pozla eni svečniki so ble ali, mrtve umetne rože so živele in na vseh obrazih je bilo nekaj srečnega, pričakovanja polnega. Samo obraz  alostne Matere v oltarju je ostal brezmejno alosten in brezmejno alostne njene usmiljenja proseče in usmiljenje nude e oči...

 upnik je končal ter vzel drobno knjižico v roke. Po cerkvi je rahlo zašumelo.

»Vsako leto«, je pri el zopet župnik, »so vam iz davnih časov sem prečitali va i dušni pastirji s prižnice dol, koliko izmed vas jih je pobrala v preteklem letu ble a smrt in koliko so jih pri krstnem kamnu sprejeli med ude svete cerkve. Te stare navade sem se držal do danes tudi jaz. In kakor vsako leto, sem vzel tudi včeraj v roke mrtva sko in krstno knjigo. Pre tel sem mrli e; dvain tirideset jih je. Novorojencev vam pa ne morem povedati, ker jih sam ne vem. Jezen sem moral zapreti krstno knjigo. Letos je prvičrat umazana, umazana vsled nesramnosti neke dekline, ki ne zasluži, da se prišteva med moje poštene ovčice. A temu  e ni dovolj! V kratkem času bom moral zopet umazati knjigo zavoljo druge take dekline. Fej! sem si mislil, pa zapri krstne bukve!

 upnik je izginil skozi mala vratca za prižnico, po cerkvi pa je zašumelo močneje. Glava h glavi, robec k robcu, pritajen smeh,  epetanje...

Pri stranskem oltarju je stala stara, siva  enica. Okamenela je pri zadnjih župnikovih besedah. »Jezus Marija! — moja Lojzka!« ji je šlo skozi možgane. Potem pa ni vedela ve , kaj se   njo godi. Videla je samo sto očij uprtih vase,  kodo eljnih,  zani ujo ih, pomilujo ih, — vse vprek.

Naenkrat pa se ji je streslo ubogo, šibko telo. Zgrudila se je na kolena in si pokrila obraz, stokajoč pod temi težkimi, du e imi pogledi, ki jih je čutila na svoji glavi.

»O Jezus, usmili se nje in mene! O  alostna Mati božja!«

Ozrla se je v oltar k Njej z očesom brezmejno žalostnim. In strnile so se jima brezmejno žalostne oči v dolgem, brezmejno žalostnem pogledu...

J.  .

Iz ženskega sveta.

Društvo slovenskih učiteljic je imelo 29. dec. p. l. v Ljubljani v dekliški šoli pri sv. Jakobu izreden ob en zbor. Predsednica, gd . Drollova je protestirala proti ravnanju moških kolegov, ki so se izneverili paroli: vsi za enega, eden za vse. Gdč. Miklav i eva je naglašala, da imajo učitelji in učiteljice enako delo, da, učiteljice imajo vrhu vsega druzega  e ročna dela, torej zaslužujejo vsi vsaj enako plačilo. Plačilo naj se meri po delu, ne pa po potrebi. Gdč. Zupančičeva je povdarjala, da treba pred vsem med učiteljstvom organizacije. Zato treba pridobiti v prvi vrsti stanovske tovariše, ki so  e danes učiteljicam vsaj skrivaj nasprotni. Drugi faktor, ki ga potrebuje učiteljstvo, so zastopniki naroda, ki učiteljic in učiteljev  e ne upoštevajo dovolj. Poleg tega pa si mora pridobiti učiteljica srce narodovo, delovati mora med ljudstvom za njegovo prosveto. Gdč. Zemljanova je obžalovala, da je med učiteljicami tako malo kolegijalnosti, ker le v slogi je mo ... Prav veseli nas, da so se končno dvignile tudi naše učiteljice, o katerih je v javnosti vse premalo slišati. Učiteljice bi morale biti na čelu slovenskega ženstva.

 enske in splošna volilna pravica. 10. dec. 1905 so imele Dunaj anke vseh slojev skupščino za splošno volilno pravico. Predsedovala je voditeljica vsega ženskega gibanja na Avstrijskem g. Mariana Hainisch, njena namestnica je bila Mar. Schwarz, ravnateljica ženskih šol. Tajnici sta bili vseuč. profesorica Minor Daisy in dr. Henrieta Fürth. Skupščini se je predložil memorandum, v katerem zahteva ženstvo politiqnih pravic. Memorandum dokazuje, da pride v Avstriji na 57 moških, ki žive ob svojem zaslužku, 43 žensk, ki si tudi same služijo svoj kruh. M. Hainisch je med drugim pozivljala ženske, naj se pač same pobrigajo, da zadobe pravice, ki jim gredo. Govorili sta  e krčmarica Obermayer in Karolina Groneman; poslednja je predlagala, naj se da ženskam nele aktivna nego tudi pasivna volilna pravica, kar je bilo enoglasno sprejeto. Učiteljica Mar. Borshitsky je napadala učiteljice,  e , da se iz neopravičenega strahu pred oblastmi ne upajo pridružiti se ženskemu pokretu. Nadal je je protestirala proti ugovoru moških, da bi bil vpliv ženske na politiko pogubonosan. Danes ženske  e nimajo nikakega vpliva na politiko, a vendar: ali si je mo no misliti bolj nazadnja sko politiko, kakor je dunajska? Pokvariti se v tej politiki ne da prav nič več! Zanimiva je bila pri-

tožba Roze Schwimmer, ki vodi celo tvrdko. Njenih 20 uslužbencev ima pravico glasovanja, ona kot njih mojstrica pa je nima. Oglasila se je tudi mizarica mojstrica Ana Eisner, ki kot lastnica tvrdke pač plačuje davek, a glasovati ne sme. Profesorica Min. Daisy je pozvala v zanosnih besedah vse zbrano žensko, naj se bori združeno za svoje pravice. Gca. Locatelli je govorila v imenu uslužbenk na borzi, v imenu študentk pa gospica Sperber. Poslanec dr. Ofner je svetoval, naj ne vpošljejo samo peticije, nego naj tudi posebna deputacija žensk k ministrskemu predsedniku, kar se je tudi zgodilo. — 17. dec. je bil tudi v Budimpešti sličen ženski shod, kateremu je predsedovala ga. Rosika Schwimmer. Prve dni novembra meseca p. l. pa so imele dunajske soc. demokratke shod, na katerem je dejala znana gospa Adelheid Popp: »Uverjene smo, da je enaka pravica, za katero se borujemo, tudi pravica žensk, vendar smo z vami (z moškimi) mnenja, da trenotek velikega boja, ki se je približal, ni primeren, da stavimo enake pravice žensk v ospredje. Prepričane pa smo, da postanejo političnega suženjstva osvobojeni moški, zmagujoči moški proletarstva, v pravem hipu najboljši boritelji za enako politično pravico žensk...« Gospa Mach pa je govorila za češko ženstvo takole: »Me ženske smo brez pravic kakor vi, dà, dvakrat brez pravic. Politično življenje nam je popolnoma zaprto. Borujemo se z vami za vaša prava, ker vemo, da se zavzamete vi za naše pravice, ko boste zmagali. Udeležile smo se v Pragi demonstracij za vašo volilno pravico, in kakor čujemo, so tudi na Ruskem ženske zveste soboriteljice svojih moških tovarišev; tudi one so prelivale in prelivajo za svobodo kri. In tudi me se bomo bojevale ter hočemo razlagati našim ženskam, kako velepomemben je ta boj. Toda prosimo vas, da nam — ko zadobite svoje pravice — pomagate odstraniti našo brezpravnost, ki nas stavi v isto vrsto z blazniki in zločinci!« — Ženske drugod se torej že gibljejo, samo mi se žal pre malo zanimamo za to.

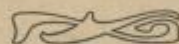
Lekarničarke na Nemškem. Pruska lekarniška zveza je naprosila vse trgovske zadrage, naj bi delale na to, da se posveti čim največ žensk lekarniškemu poklicu ter da bi razglasile to idejo tudi s primernimi članki v listih.

Strežnica bolnikov. Do nedavna so bili ljudje mnenja, da vsaka ženska lahko streže bolnikom ter da ni treba za to nikake šole. Danes pa smo že mnenja, da mora imeti ženska, ki se hoče posvetiti postrežbi bolnikov, v prvi vrsti posebno veselje do tega; razun tega pa mora biti tudi temeljito, svojemu poklicu primerno naobražena. Pred kratkim je dejal neki ugleden zdravnik v svojem predavanju: »Le kdor je moralno utrjen ter veselega, a hkratu mirnega, nikakor ne dražljivega značaja, kdor razpolaga z veliko mero človekoljubja in samozatajevanja, kdor je energičen in obenem potrpežljiv in končno — kar je najvažnejše

— kdor je zadostno naobražen in inteligenčen se more z uspehom posvetiti postrežbi bolnikov.« Seveda se morejo strežnice bolnikov izučiti le v dobro urejenih bolnišnicah. Na Angleškem in v Ameriki so skoraj vse bolnišnice hkratu tudi nekake šole za postrežbo bolnikov. Učna doba traja navadno tri leta. Različni izpiti koncem zadnjega leta dokazujejo, da je dotičnica res popolnoma usposobljena za velevažni svoj poklic. Izprašane strežnice bolnikov so povsod prav dobro plačane. — Pri nas še ne poznamo privatnih strežnic, a če bi imele priliko izučiti se, bi vsekakor imele dovolj posla in zaslužka. To je poklic, ki je jako prikladen za ženske. Na Dunaju je jako ugleden ter velik zavod, na katerem se izobrazujejo privatne strežnice bolnikov. Ta zavod je ustanovila in ga vodi ga. Elizabeta Neustein. Tudi na Nemškem je mnogo sličnih zavodov.

Učiteljica — gospa. Nižjeavstrijski deželni šolski svet je določil, da se imajo nazivati učiteljice na nižjeavstrijskih ljudskih in meščanskih šolah brez izjeme »gospa«, ne glede na to, ali so omožene ali ne.

15.000 železniških stražnic je nastavljenih na Francoskem. Plače sicer nimajo velike, toda uslužbenke imajo pravico do prostega stanovanja v stražniških hišicah.

Doma.

Šartelj. Razmotaj v par žlicah mlačnega mleka 3 deke drožja, prideni tudi malo moke ter postavi to na gorko. Potem naredi testo iz pol kg fine moke, treh rumenjakov in enega jajca, dveh žlic sladkorja, desetih dek surovega masla, potrebnega mlačnega mleka, soli in postavljenega kvasu; stepi ga prav dobro ter mu primešaj tudi 4 pesti izbranih rozin. Deni testo v model, namazan s surovim maslom ter potresen s kruhovimi drobtinami ter ga postavi na gorko, da ti bo shajalo. Nato ga pomaži z jajcem ter peci šartelj v pečici ali v peči skoraj eno uro. Pečenega zvrni na krožnik in posipaj še vročega z vanilijevim sladkorjem. — Če hočeš imeti finejši šartelj, vzemi 6 rumenjakov, 12 dek surovega masla ter namesto mleka svežo sladko smetano (Obers).

Krompirjev šartelj. Napravi testo iz 3 četrt kg moke, mlačnega mleka, dveh rumenjakov in enega jajca, dveh kuhanih stlačenih krompirjev, petih dek masla, dveh žlic sladkorja in poldruge deke drožja. Ko je testo dobro stepeno in je že enkrat shajalo, mu primešaj 3 pesti izbranih rozin, stolčenega janeža in cimeta, deni šartelj v model, pusti ga shajati, potem ga speci.

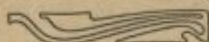
Ameriški šartelj. Mešaj 14 dek surovega masla s šestimi rumenjaki in sedmimi žlicami sladkorja, da se začne lepo peniti; potem prideni 22 dek presejane moke, sneg šestih beljakov in 15 dek praška za pečenje (Backpulver), katerega dobiš v lekarni ter ti nadomestuje drožje in sol. Testo deni v namazan, s sesekljanimi mandlji in celimi rozinami posipan model, katerega postavi takoj v vročo pečico ter speci šartelj.

Ribji gulaš. Zarumeni na olju ali maslu veliko zrezane čebule ter deni vanjo na manjše kosce zrezane, s soljo in papriko posipane ribe. Zalij jo potem z vodo ali juho ter jo duši, da bo mehka. Jako dober je gulaš, ako vzameš različne ribe n. pr. ščuke, jegulje, krape i. dr.

Najboljša je Zvezdna in Cirilova cikorija!

Škotske (schotisch) in rdeče barvane stvari opereš, ne da bi kaj škodovalo njihovi barvi, v krompirjevi vodi. Nastrgaj surovega, olupljenega krompirja na strgalniku ter naliž na ta nastrgani krompir mrzle vode, ki jo potem precedi skozi robec. V tej vodi, ki je ne smeš segreti, operi blago brez mila ter ga preplakni v večih čistih vodah. Ne ovijaj ga pretesno in ga zlikaj, ko je napol suho.

Hišno opravo čistiti. Oprava po naših sobah se tudi zamaže in zapraši, dobi razne madeže in postane temnejša. Da jo ohraniš vedno čisto in enako, jo namaži vsako četrtletje z zmesjo, obstoječo iz dveh delov petroleja in enega dela trpentina. In sicer pomoči sukneno krpo v to tekočino ter dobro odrgni z njo omare, mize, postelje i. dr.

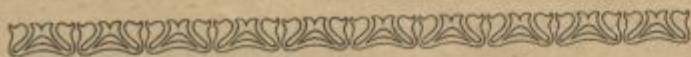

Raznoterosti.

Sadje in zelenjava. V nemškem društvu za ljudsko higijeno je govoril berlinski higienik profesor dr. Rubner o tem, kako uporabljati sadje in zelenjavo v ljudsko-higijeni in narodno-gospodarskem oziru in je izvajal med drugim tudi sledeče: Zelenjavo in solato treba bolj vpoštevati. Če tudi ne smejo biti zelenjave in solata izključna hranila, zaslužijo vendar več pozornosti. Zelenjave in solata imajo mnogo več vapnene vsebine kot animalična hranila. Pri teh je več magnezije. Sadje je že od nekdaj dobrodošlo hranilo. Seveda se ne smemo nikdar omejiti samo na eno jed. Sadje je zdravo in okusno, le ako je popolnoma zrelo. Seveda ne more sadje nadomeščati mesnate hrane. Sadje bodi le nekak zažitek po obedu. V prilog ljudskemu zdravju bi bilo, ako bi se sadje in zelenjavo bolj vpoštevvalo dandanes in ako ju ne bi manjkalo po nobenem obedu.

Medicina med Indijanci. Neki kanadijski zdravnik, kateri je bil poslan od vlade med Indijance v Kanadi, da zabrani neko epidemijo osepnice, je porabil svoje petletno bivanje med Indijanci med drugim tudi v to, da je preiskoval njihovo znanje v medicini. Ko se je priučil indijanskemu jeziku, se mu je posrečilo, pridobiti zaupnost Indijancev, ki so ga vsprejeli celo kot člana v »mitawin«, t. j. skrivnostno društvo za pouk v medicini, veri i. dr.

»Wiener Mode« prinaša v svoji 6. številki l. XIX. na str. 328 o ženskem gibanju v Zagrebu. Dopisnik govori o klubu učiteljic, ki izdaja svoj list »Domače ognjišče«; urejuje ga Milka Pogačič. Dalje je poročilo o Adeli Milčinovič in o naši pisateljici Zofki Kvedrovi, ki jo imenuje dopisnik hrvatsko pisateljico in o kateri se izraža jako pohvalno. List prinaša tudi slike vseh treh literatinj, ki pa so precej nejasne in slabe.

Nastopili smo novo leto in pri tej priliki želimo vsem svojim cenj. bralkam in naročnicam veselo novo leto.

S to številko stopimo pa tudi drugo leto pred svoje čitateljice in sami sebi želimo, da bi nam prineslo to drugo, novo leto mnogo naročnic in prijateljic, da bi se razširila »Slovenska Gospodinja« po vsej slovenski domovini, se vdomačila v vsaki

imenitni kakor tudi v priprosti slovenski hiši. Vsaka Slovenka naj bi bila naročnica »Slovenske Gospodinj«, saj naročnina je tako malenkostna, da jo pač lahko pošlje vsaka narodnjakinja. —

V gotovini je treba plačati na leto 3 krone. Ali vpeljali smo tudi drugo naročnino, katera ne zahteva denarnih žrtev. **Ako namreč naše č. bralke pošljejo na naslov:**

I. Jugoslovanska tovarna kavinih surrogatov v Ljubljani

one listke, ki so pod pokrovcem vsake škatljice **Cirilove in Zvezdne cikoriije**, dobivajo te od omenjene tovarne »Slovensko Gospodinja« zastonj. Listke je dejati v kuverto, ki mora ostati odprta in na katero je prilepiti znamko za tri vinarje. Vzadaj na kuverti pa se naj napiše ime in kraj pošiljateljice.

Ta naročnina je res tako malenkostna in tako lahka, da se bo gotovo vsaka Slovenka potrudila naročiti si na ta način prepotreben ženski list.

Apeliramo na Vas vse, Slovenke, da nas i v svojem interesu podpirate, nas ojačite pri našem trudu in naporu, saj želimo, da bi postala naša bodočnost lepša in boljša, kakor je bila naša preteklost. Razširjajte »Slovensko Gospodinja«, priporočajte jo povsod. Skrbite, da uvedete »Slovensko Gospodinja« v vsako slovensko hišo, da jo bode čitala vsaka, tudi najpriprostejša Slovenka!

Zavzemite se za našo stvar, delujte složno z nami in sreča nam bode mila, razširila se bo »Slovenska Gospodinja«, izrinili pa bomo tudi tujca in njegove izdelke. Uvedli smo tako naročnino, da jo bo lahko poslala vsaka Slovenka! Cikoriijo rabi vsaka gospodinja in zakaj bi morala rabiti ravno tujo cikoriijo? Sprijaznite se s Cirilovo in Zvezdno cikoriijo, nabirajte one listke, ki so pod pokrovcem, pošiljajte jih kot naročnino prej navedeni tovarni!

Ako se bodo ravnale vse Slovenke po našem nasvetu ter kupovale Cirilovo in Zvezdno cikoriijo, bodo koristile same sebi, ker naročile si bodo dober ženski list, koristile pa bodo tudi domačemu podjetju, narodni stvari!

Neki nemški državnik je rekel, da njegovo domoljubje gre samo do želočca! Piti namreč ni hotel na Nemškem narejenega šampanjca, ampak francoskega. Gotovo je bil prepričan, da je bil domači slabši ko tuji. Mi sicer ne vemo, kateri šampanjec je boljši, pač pa vemo, da je slovenska Cirilova in Zvezdna cikoriija najboljša. Mi ne trdimo, da tudi tuje blago ni dobro, ali ako imamo domači izdelek, ki presega vse tuje, židovske izdelke, pač nimamo vzroka, da bi ne kupovali domačega blaga.

Sicer je še mnogo gospodinj, katere mislijo, da s Cirilovo ali Zvezdno cikoriijo ne morejo skuhati dobre kave. Enim je ta cikoriija pregrenka, drugim presladka, zopet drugim nič ne barva, še drugim preveč barva; veliko jih je pa, ki sploh ne vedo nobenega vzroka, ampak se na kratko izgovarjajo: »ni dobra«. Mi pa trdimo z vso smelostjo, da vse te grajalke Cirilove in Zvezdne cikoriije nimajo prav, da obrekujejo domači izdelek po nepotrebnem. Veliko število je namreč gospodinj, ki so postale odločne prijateljice Cirilove in Zvezdne cikoriije, ki ne morejo rabiti nobenega drugega izdelka! Zakaj pa je tem dobro? Zakaj pa tem ni pregrenka, ne presladka? To je dokaz, da je cikoriija res izvrstna, da ne zaostaja za tujim izdelkom, da vsaka gospodinja, ki trdi kaj nasprotnega, dela krvico domačemu izdelku, katerega morda niti poskusila ni!

»Slovenska Gospodinja« bi pač ne priporočala tega blaga, bi ne navduševala svojih čitateljic za ta domači izdelek, ako bi ne bil dober. Ali ker je cikoriija izvrstna, jo priporoča »Slovenska Gospodinja« vsem Slovenkam, naj obrnejo hrbet tujemu, židovskemu izdelku, naj kupujejo Cirilovo in Zvezdno cikoriijo! Zakaj podpirati tujca, ko smo sami najboljše potrebni »odpore« Slovenke, spominjajte se vedno gesla: »Svoji k svojim!«